

УДК 350.78; 352

*В. В. Федорчак,
кандидат наук з державного управління,
докторант Навчально-науково-виробничого центру,
Національний університет цивільного захисту України, м. Харків*

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МОНІТОРИНГОМ РИЗИКІВ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ

*V. V. Fedorchak
PhD in public administration, doctoral candidate of the Educational,
Scientific and Production Centre,
National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv*

THE RESEARCH OF FEATURES OF PUBLIC ADMINISTRATION CONCERNING MONITORING OF RISKS OF EMERGENCIES IN UKRAINE

У статті здійснено дослідження особливостей державного управління моніторингом ризиків виникнення надзвичайних ситуацій в Україні. Зокрема, проаналізовано структуру природних надзвичайних ситуацій за видами. Встановлено, що переважно були представлені медико-біологічними. Охарактеризовано розподіл техногенних надзвичайних ситуацій. Показано, що переважно техногенні надзвичайні ситуації представлені вибухами і пожежами. Оцінено розподіл надзвичайних ситуацій відповідно до характеру їх походження та масштабу їх розповсюдження. Відмічено, що кількість техногенних і природних надзвичайних ситуацій збільшилася удвічі, а кількість соціальних надзвичайних ситуацій збільшилася у 6 разів. Також удвічі збільшилася кількість надзвичайних ситуацій на державному, регіональному, місцевому й об'єктовому рівнях. Визначено ризики виникнення надзвичайних ситуацій: порушення правил пожежної безпеки та дорожнього руху; знос переважної кількості основних фондів та аварійний стан більшості мереж, що знаходяться у відомстві комунального господарства; недотримання норм санітарно-гігієнічного характеру та недостатній контроль за впровадженням заходів протиенізоотичного та протиенідемічного характеру; аномальні атмосферні прояви тощо.

Problem setting. *Effective public administration in the sphere of emergencies demands a combination of the purposes, methods and means and is focused on stimulation of the state and administrative processes and also on providing of recurrence of functioning of system of such management and its planned character.*

However the process of planning in emergencies' conditions depends on character of questions which are resolved and conditions in which these changes happen. This process is non-uniform and sometimes contradictory. Accordingly, it causes the relevance of the subject of research.

Recent research and publication analysis. *The features of state regulation of emergencies' risks were the subject of research of many scientists in present conditions.*

However the features of the state monitoring of emergencies' risks at the state level remain insufficiently investigated.

Paper objective. *The purpose of article is research of features of public administration concerning monitoring of risks of emergencies in Ukraine.*

Paper main body. *The research of features of public administration concerning monitoring of risks of emergencies in Ukraine is conducted in the article. In particular, the structure of natural emergencies by types is analyzed. The distribution of technogenic emergencies is characterized. The distribution of emergencies according to their nature and scale is estimated. Also the number of emergencies at the state, regional, local and object levels doubled. The following risks of emergencies are defined: violation of the rules of fire safety and traffic; wear of overwhelming quantity of fixed assets and critical condition of most municipal services networks; non-compliance with standards of sanitary and hygienic character and insufficient control of introduction of actions of anti-epizootic and anti-epidemic character; abnormal atmosphere phenomenon etc.*

Conclusions of the research.

- 1. It is established that natural emergencies mainly are presented in the form of medico-biological ones.*
- 2. It is shown that mainly technogenic emergencies are presented by explosions and fires.*
- 3. It is noted that the number of technogenic and natural emergencies doubled, and the number of social emergencies increased by 6 times. Also the number of emergencies at the state, regional, local and object levels doubled.*

Ключові слова: *державне управління; моніторинг; ризики; надзвичайні ситуації.*

Keywords: *public administration; monitoring; risks; emergencies.*

Постановка проблеми. Дієве державне управління у сфері НС вимагає поєднання цілей, методів і засобів впливу, яке покликано стимулювати державно-управлінські процеси, забезпечувати циклічність функціонування системи такого управління (з новими віхами), її плановість.

Однак процес планування в умовах НС залежно від характеру питань, що вирішуються, й умов в яких дані зміни відбуваються, є неоднорідним, а іноді суперечливим. Відповідно, це обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В нинішніх умовах особливості здійснення державного регулювання ризиків надзвичайних ситуацій підлягали дослідженню з боку багатьох науковців, зокрема, таких, як: О. В. Белоусов [1], О. А. Дегтяр [2], Д. Полковниченко [4] та ін.

Проте особливості державного моніторингу ризиків виникнення надзвичайних ситуацій на державному рівні залишаються недостатньо дослідженими.

Мета статті. Метою роботи є дослідження особливостей державного управління моніторингом ризиків виникнення надзвичайних ситуацій в Україні.

Для досягнення поставленої мети в роботі є доцільними постановка та вирішення таких завдань:

- проаналізувати структуру природних надзвичайних ситуацій за видами;
- охарактеризувати розподіл техногенних надзвичайних ситуацій;
- оцінити розподіл надзвичайних ситуацій відповідно до характеру їх походження та масштабу їх розповсюдження;
- визначити ризики виникнення надзвичайних ситуацій.

Виклад основного матеріалу.

Для проведення якісного дослідження особливостей державного управління моніторингом виникнення надзвичайних ситуацій в Україні, необхідно проаналізувати відповідні статистичні дані протягом останніх 2015 –2017 років.

При цьому фактично протягом 2015 року у структурі надзвичайних ситуацій техногенного характеру переважали ті, що виникли як наслідок вибухів і пожеж –18% від загальної кількості зафіксованих надзвичайних ситуацій.

Що стосується природних надзвичайних ситуацій, то переважно вони були представлені медико-біологічними (40% від загальної кількості зареєстрованих надзвичайних ситуацій).

Крім того, розподіл природних надзвичайних ситуацій у 2015 році за видами виглядає наступним чином (табл. 1 та рис. 1).

Таблиця 1.
Структура природних надзвичайних ситуацій за видами у 2015 році

Вид надзвичайних ситуацій	Кількість
Інфекційні людські захворювання	27
Захворювання сільськогосподарських тварин інфекційного походження	19
Отруєння людей	13
Пожежі на рівні природних екологічних систем	13
Надзвичайні ситуації метеорологічного походження	2
Надзвичайні ситуації геологічного походження	2
Надзвичайні ситуації гідрологічного походження	1
Усього	77

Серед ризиків настання та розвитку природних і техногенних надзвичайних ситуацій в Україні протягом 2015 року Державна служба України з надзвичайних ситуацій виділяє такі:

- порушення правил пожежної безпеки та дорожнього руху;
- наявність порушень правил перевезення, зберігання і застосування речовин небезпечного характеру;
- знос переважної кількості основних фондів та аварійний стан більшості мереж, що знаходяться у відомстві комунального господарства;
- недотримання норм санітарно-гігієнічного характеру та недостатній контроль за впровадженням заходів протиепізоотичного та протиепідемічного характеру;
- аномальні атмосферні прояви тощо.

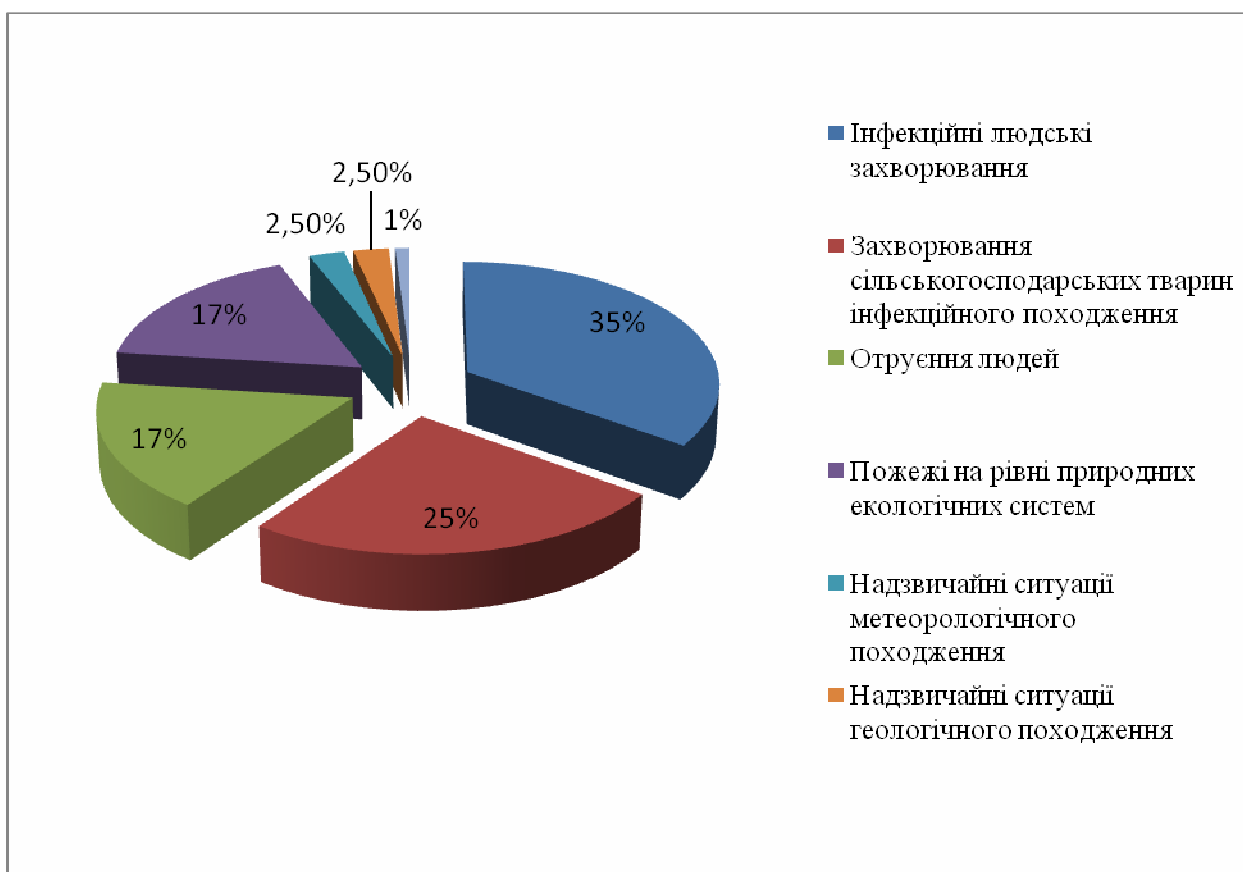

Рисунок 1. Розподіл надзвичайних ситуацій за видами у 2015 році

Що стосується 2016 року, то розподіл природних надзвичайних ситуацій протягом даного періоду виглядає наступним чином (табл. 2 та рис. 2).

Таблиця 2.

Структура природних надзвичайних ситуацій за видами у 2016 році

Вид надзвичайних ситуацій	Кількість
Медико-біологічні	78
Пожежі на рівні природних екологічних систем	4
Надзвичайні ситуації метеорологічного походження	6
Надзвичайні ситуації геологічного походження	1
Надзвичайні ситуації гідрологічного походження	-
Усього	89

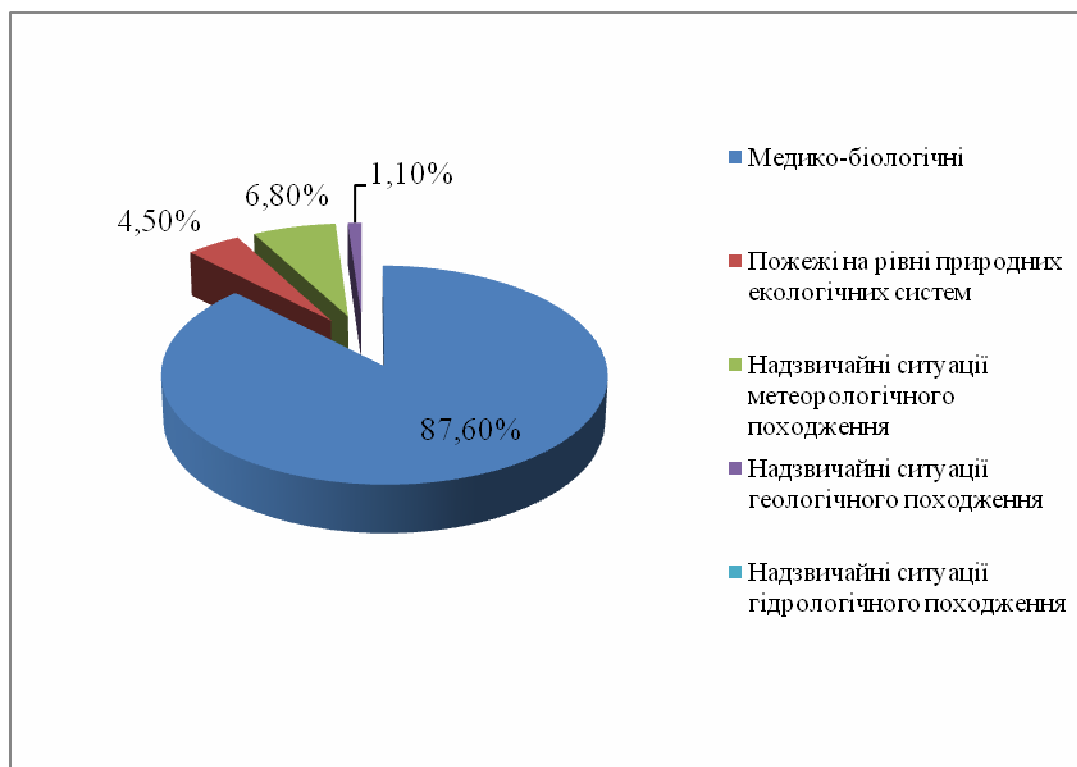

Рисунок 2. Розподіл природних надзвичайних ситуацій за видами у 2016 році

З табл. 2 та рис. 2 можна побачити, що протягом 2016 року переважну кількість надзвичайних ситуацій природного походження склали також медико-біологічні (87,6% від загальної кількості зареєстрованих природних надзвичайних ситуацій).

Розподіл техногенних надзвичайних ситуацій протягом 2016 року виглядає наступним чином (табл. 3 та рис. 3).

Таблиця 3.

Структура техногенних надзвичайних ситуацій за видами у 2016 році

Вид надзвичайних ситуацій	Кількість
Транспортні аварії та катастрофи	11
Вибухи та пожежі	36
Аварії в будівлях та спорудах житлового призначення	9
Усього	56

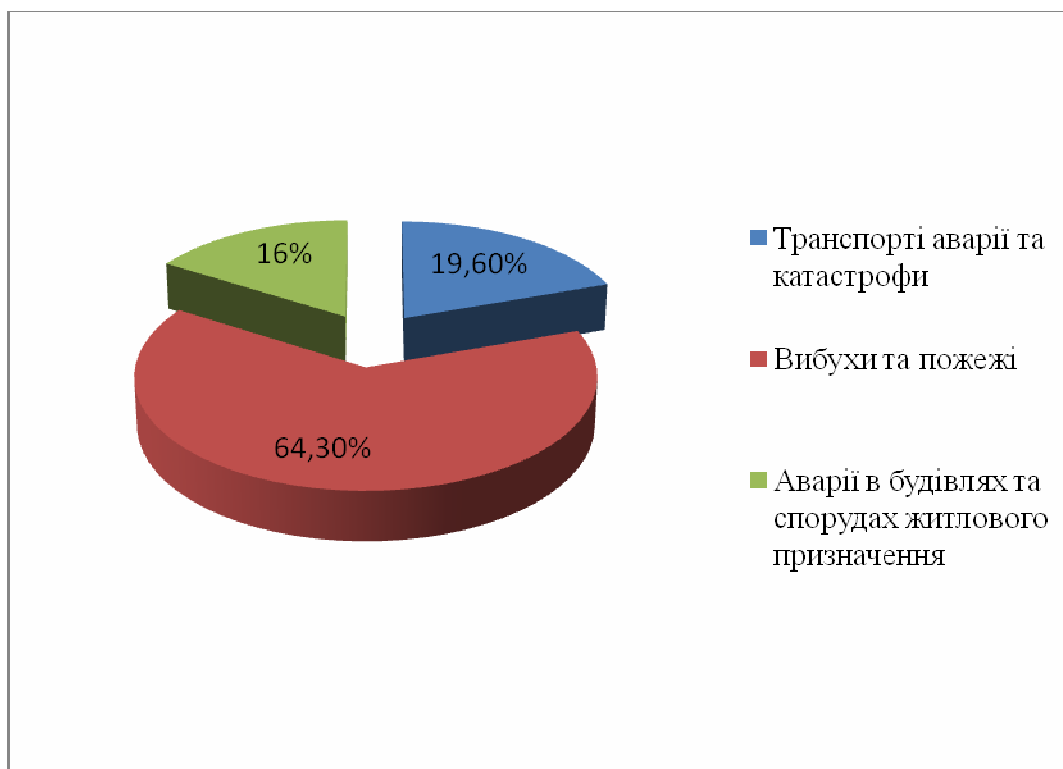

Рисунок 3. Розподіл природних надзвичайних ситуацій за видами у 2016 році

З табл. 3 та рис. 3 можна побачити, що переважно техногенні надзвичайні ситуації у 2016 році були представлені вибухами і пожежами (64,3% від загальної кількості зареєстрованих надзвичайних ситуацій техногенного походження).

Серед ключових ризиків виникнення природних і техногенних надзвичайних ситуацій упродовж 2016 року Державна служба України з надзвичайних ситуацій виділяє наступні:

- порушення правил пожежної безпеки та дорожнього руху;
- знос переважної кількості основних фондів та аварійний стан більшості мереж, що знаходяться у відомстві комунального господарства;
- недотримання норм санітарно-гігієнічного характеру та недостатній контроль за впровадженням заходів протиепізоотичного та протиепідемічного характеру;
- аномальні атмосферні прояви тощо.

Якщо звернутися до статистики 2017 року, то порівняльну характеристику кількості надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру протягом першого півріччя та 9 місяців зазначеного періоду наведено у табл. 4 та табл. 5 відповідно.

Відсотковий розподіл кількості надзвичайних ситуацій, зареєстрованих в Україні, відповідно до характеру їх походження та масштабу їх розповсюдження, протягом 9 місяців 2017 року відповідно, наведений на рис. 4 та рис. 5 відповідно.

Таблиця 4.
Розподіл надзвичайних ситуацій, зареєстрованих в Україні протягом I півріччя 2017 року, відповідно до характеру їх походження

Категорія надзвичайних ситуацій	Кількість, I півріччя	Кількість, 9 місяців
Техногенні	21	41
Природні	47	91
Соціальні	1	6
Усього	69	138

Таблиця 5.
Розподіл надзвичайних ситуацій, зареєстрованих в Україні протягом
I півріччя 2017 року, відповідно до масштабу їх розповсюдження

Рівень надзвичайної ситуації	Кількість, I півріччя	Кількість, 9 місяців
Державний	1	2
Регіональний	3	7
Місцевий	32	56
Об'єктовий	33	73
Усього	69	138

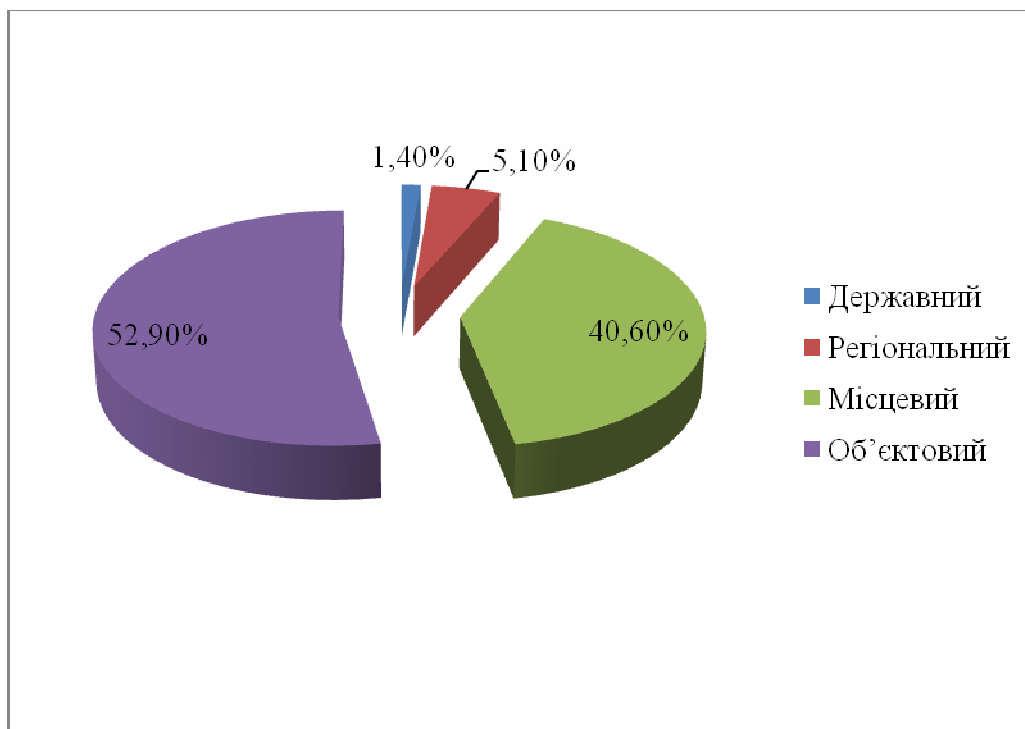

Рисунок 4. Відсотковий розподіл кількості надзвичайних ситуацій, зареєстрованих в Україні, відповідно до масштабу їх розповсюдження, протягом 9 місяців 2017 року

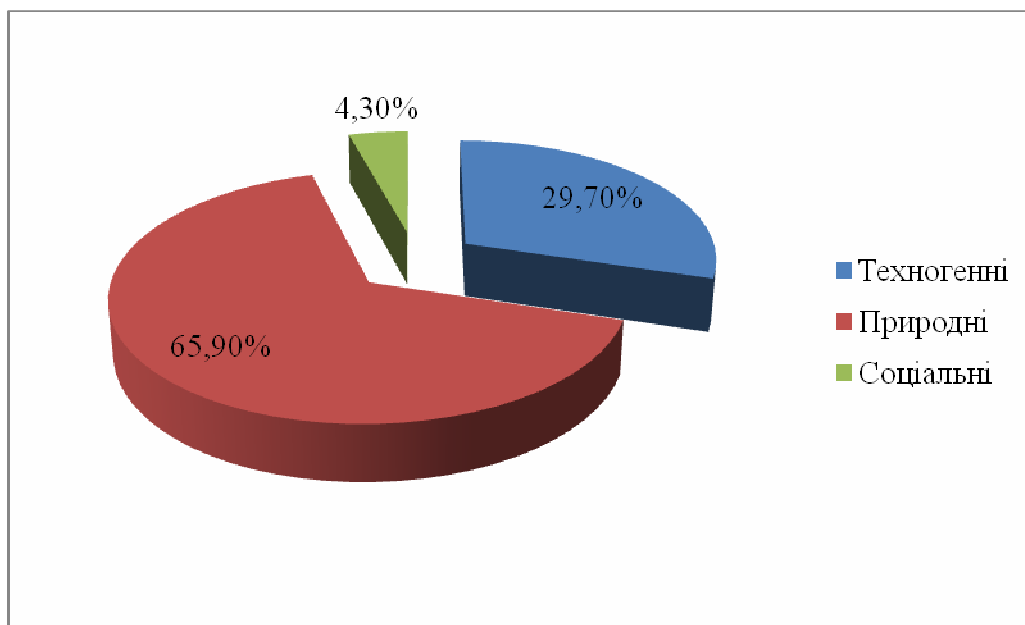

Рисунок 5. Відсотковий розподіл кількості надзвичайних ситуацій, зареєстрованих в Україні, відповідно до характеру їх походження, протягом 9 місяців 2017 року

Як можна побачити з табл. 4 та рис. 4, кількість техногенних надзвичайних ситуацій збільшилася протягом 9 місяців 2017 року порівняно з першим півріччям 2017 року удвічі. Майже удвічі збільшилася кількість природних надзвичайних ситуацій. А кількість соціальних надзвичайних ситуацій збільшилася у 6 разів.

Як можна побачити з табл. 5 та рис. 5, кількість надзвичайних ситуацій на державному рівні збільшилася удвічі. Відповідно, більше, ніж у 2 рази підвищилася кількість надзвичайних ситуацій на регіональному рівні. Практично в 2 рази підвищилася кількість надзвичайних ситуацій на місцевому рівні та більше ніж в 2 рази – на об'єктовому рівні.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, в результаті проведення даного дослідження було отримано такі результати.

1. Проаналізовано структуру природних надзвичайних ситуацій за видами. Встановлено, що переважно вони були представлені медико-біологічними (40% від загальної кількості зареєстрованих природних надзвичайних ситуацій – у 2015 році та 87,6% – у 2016 році).

2. Охарактеризовано розподіл техногенних надзвичайних ситуацій. Показано, що переважно техногенні надзвичайні ситуації у 2016 році були представлені вибухами і пожежами (64,3% від загальної кількості зареєстрованих надзвичайних ситуацій техногенного походження).

3. Оцінено розподіл надзвичайних ситуацій відповідно до характеру їх походження та масштабу їх розповсюдження. Відмічено, що кількість техногенних надзвичайних ситуацій збільшилася протягом 9 місяців 2017 року порівняно з першим півріччям 2017 року удвічі. Майже удвічі збільшилася кількість природних надзвичайних ситуацій. А кількість соціальних надзвичайних ситуацій збільшилася у 6 разів.

Крім того, кількість надзвичайних ситуацій на державному рівні збільшилася удвічі. Відповідно, більше, ніж у 2 рази підвищилася кількість надзвичайних ситуацій на регіональному рівні. Практично в 2 рази підвищилася кількість надзвичайних ситуацій на місцевому рівні та більше ніж в 2 рази – на об'єктовому рівні.

4. Визначено ризики виникнення надзвичайних ситуацій. Зроблено наголос на наступних ключових позиціях: порушення правил пожежної безпеки та дорожнього руху; знос переважної кількості основних фондів та аварійний стан більшості мереж, що знаходяться у відомстві комунального господарства; недотримання норм санітарно-гігієнічного характеру та недостатній контроль за впровадженням заходів протиепізоотичного та протіепідемічного характеру; аномальні атмосферні прояви тощо.

Література.

1. Белоусов А. В. Методологічні аспекти удосконалення системи державного управління ризиками надзвичайних ситуацій / А. В. Белоусов // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 11. – С. 131–134.

2. Дегтяр О. А. Напрями удосконалення засобів управління соціальним ризиком / О. А. Дегтяр, О. М. Непомнящий // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2017. – Вип. 1 (6). – С. 1–9.

3. Кравців С. Я. Ризик-орієнтований підхід у державному регулюванні у сфері техногенної та пожежної безпеки / С. Я. Кравців, О. М. Соболев, А. Г. Коссе // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2017. – Вип. 1 (6). – С. 336–341.

4. Полковниченко Д. Державна політика у сфері попередження надзвичайних ситуацій на основі концепції ризиків [Електронний ресурс] / Д. Полковниченко // Теорія та практика державного управління. – 2013. – № 4. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2013-4/doc/3.pdf>

References.

1. Belousov A.V. (2014) “Metodolohichni aspekty udoskonalennya systemy derzhavnoho upravlinnya ryzykamy nadzvychaynykh sytuatsiy” [Methodological aspects of improvement of system of public administration by risks of emergency situations], Kyiv, Ukraine.

2. Dyehtyar O. A. (2017) “Napryamy udoskonalennya zasobiv upravlinnya sotsial'nym ryzykom” [Directions of improvement of control facilities of social risk], Kharkiv, Ukraine.

3. Kravtsiv S. Ya. (2017) “Ryzhyk-oriyentovanyu pidkhyd u derzhavnomu rehulyuvanni u sferi tekhnogenoyi ta pozhezhnoyi bezpeky” [The risk-focused approach in public administration in the sphere of technogenic and fire safety], Kharkiv, Ukraine.

4. Polkovnychenko D. (2013) “Derzhavna polityka u sferi poperedzhennya nadzvychaynykh sytuatsiy na osnovi kontseptsiyi ryzykiv” [State policy in the sphere of prevention of emergencies on the basis of the concept of risks], Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2018 р.